

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

ИЖТИМОЙ СОҶАНИ
МОДЕРНИЗАЦИЯЛАШ КОНТЕКСТИДА
ПЕДАГОГИК ТАЪЛИМ ТАРАҚҚИЁТИ:
МУАММО ВА ИСТИҚБОЛЛАР
РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН

МАТЕРИАЛЛАРИ

бир бирига юклашга олиб келинади ва бу келишимовчиликларни келтириб чиқаради. Хиссиётларнинг бу ҳолати "асасий ҳаёт" деб аталади. Никоҳнинг илк йилидаги энг зўр даври бу ҳаётнинг "асасий ҳаёт" деб аталади. Никоҳнинг илк йилидаги энг зўр даври бу ҳаётнинг "асасий ҳаёт" деб аталади. Никоҳнинг илк йилидаги энг зўр даври бу ҳаётнинг "асасий ҳаёт" деб аталади.

Характерологияда "никоҳлар ечилиши" деб аталади. Никоҳнинг илк йилидаги энг зўр даври бу ҳаётнинг "асасий ҳаёт" деб аталади. Никоҳнинг илк йилидаги энг зўр даври бу ҳаётнинг "асасий ҳаёт" деб аталади.

Орадани ярим йил ўтгач, эр - хотинлар жуда кўп нарсани тушуниб ета бошлайдилар, ҳар хил нарсаларни баҳона қилиб уруш қиладилар. Ювилмаган идишлар, моддий қийинчиликлар, уйни йиғиштирилмагани секин аста асабга тега бошлайди. Бир бирларига ёмон муомаллада бўла бошлайдилар.

Дид. Аввалари романтик, антика, бошқаларга қараганда яхшироқ нарсаларни баҳона қилиб уруш қиладилар. Ювилмаган идишлар, моддий қийинчиликлар, уйни йиғиштирилмагани секин аста асабга тега бошлайди. Бир бирларига ёмон муомаллада бўла бошлайдилар.

Одатлар. Икки ёш тўйдан олдин ўзларининг яхши қиз ва яхши йигит деган ролларини ўйнаб юради. Тўй ўтгандан сўнг рол ўйнашга хоҳиш ҳам тоқат ҳам қолмайди. Бирга яшаш бошлангандан кейин характердаги улкан сирлар очилади.

Кўпинча, икки ёш ҳам тўйдан олдин ота-онасининг топган пулига ҳеч нарсани ўйламай ҳаёт кечириб бўлади. Аммо никоҳдан сўнг барча масъулият ўз зиммаларига юкаланади.

Оилавий муносабатлар икки киши эр ва хотин орасидаги хиссиётларга асосланиб шаклланади. Агар хиссиётлар ортда қолиб, ҳаёт муаммолари устун келиб, эр ўзини терговчи сифатида тутса, хотини доимий тергов остида ушланса, ёки хотини доимо моддий муаммолар, бойлик, рўзгор хисоб-китобини қилиб эрни доимо тергаса бир-бирларига бўлган ҳис-туйғу йўқолиб кетади. Инсон баъзида ўзига яқин бўлган одамларни тушунмайди. А.Грин ўзининг асарларидан бирида "Бизнинг ички дунёмиз қамдан-кам одамни қизиқтиради", дейди. Эр ва хотин бир-бирларини жуда яхши биладиган, тушунадиган -деб ўйлашади. Аслида эса яқин одамни ички дунёсини кўра билиш уни тушунишни хоҳлашмайди.

Адабиётлар

1. Алешина Ю.Е. Индивидуальное и семейное консультирование. - Изд. 2-е. М.: Независимая фирма "Класс", 2007. 208с.
2. Ғозиев Э.Ғ. Ўзбек халқининг этнопсихологияси ва бола тарбияси //Ўзбек оилаларининг этнопсихологик муаммолари. Республика илмий-амалий анжумани маърузаларининг қисқача баёни. -Т.: 1993. - Б.8-9.
3. Давлетшин М.Ғ. Ёш ва педагогик психология. - Т.: 1994. - 65 б.

TAJRIBA STANSIYASI, TAJRIBA MAYDONLARI VA TAJRIBA UCHASTKALARINING TURKISTONDA YANGI TEXNIKANI TARQATISHDAGI O'RNI.

(XX asrning boshlari)

D.D.Elova

BuxDU, 1-bosqich doktoranti

XIX asr oxiri - XX asr boshlarida Turkistonda dehqonchilikning paxtachilik, donchilik, chorvachilik, bog'dorchilik, polizchilik va sabzavotchilik kabi tarmoqlarida katta o'zgarishlar yuz berdi. Rossiya imperiyasi hukumati mintaqa imkoniyatlaridan keng foydalanib, imkon qadar xomashyo zaxiralari o'zlashtirish va tashib ketish chora-tadbirlarini ko'rdi. Turkistonda qishloq xo'jaligini zamonaviy texnika asosida yo'lga qo'yish orqali ko'chirilgan aholi iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, mustahkam xo'jaliklarni vujudga keltirish, mintaqani doimiy foyda olish manbasiga aylantirish kabi mustamlakachilik maqsadlar ko'zda tutilgandi. XIX asr oxiri - XX asr boshlarida (1897;1902y) Turkistonda tajriba stansiyasi tashkil etildi. Ushbu tajriba stansiyasi oldiga o'n ikki bo'limdan iborat aniq vazifalar qo'yilib, ushbu vaifalardan biri Turkiston qishloq xo'jaligiga yangi texnika va mashinalarni, mehnat qurollarini, zamonaviy asbob-uskunalarni joriy etishdan iborat edi.¹

¹ Qaralsin. Hayitov J.Sh. Turkistonda yangi ekin navlarining tarqalishi va ulardagi o'zgarishlar. -Buxoro.-Durdona; 2018.-B.129

...Turkistonda yangi texnika va zamonaviy asbob-uskunalarni tarqatish uchun Toshkent (Toshkent) Andijon, Samarqand, Dasht cho'l, Avliyo ota, Ashxabod kabi bir qator shaharlarda mehnat (Toshkent) "Rus texnik jamiyati", "Dehqonchilik va yer ishlari departamenti", xususiy tadbirkorlar, Rossiya firma hamda kompaniyalari, "Havaskor bog'bonlar", "Sanoat bog'lari" egalari, tajriba maydonlari ham bu borada muhim bo'g'in bo'lib, ularning o'ziga xos o'rni bor edi. Tajriba maydonlari va tajriba uchastkalari faoliyatini muvofiqlashtirib, lalmikor dehqonchilikni tadqiqoti orqali o'rganib, tegishli tavsiyalar ishlab chiqishi kerak edi.¹

XX asr boshlarida Turkistonda bitta ya'ni Toshkent tajriba stansiyasi, 5 ta tajriba maydoni, bular (Toshkent) Kaspivoti viloyati (Ashxabod); Farg'ona viloyati (Ko'gart), Yettisuv viloyati (Kopal), Jizzax, Juvali, Ko'gart, Kopal kabilari, 100 dan ortiq tajriba uchastkalari mavjud edi. Tajriba maydonlari (Kaspivoti viloyati (Jizzax), Sirdaryo viloyati (Juvali)da ya'ni beshta Turkiston general-gubernatorligi (Kopal), shuningdek, Kushka, O'ratepada, Dasht cho'l)da ham tajriba maydonlari va uchastkalari 25-50 desyatina, tajriba uchastkalariga esa 25 desyatina (1 desyatina) bo'lgan.² Qabul qilingan tartibga ko'ra, tajriba stansiyasiga 100 desyatina (1 desyatina) maydonlari berilgan.³ Biroq, yer fondlari imkoniyatiga qarab bu qoidaga hamma vaqt ham qat'iy amal bo'lmagan. Tajriba uchastkalari "paxtachilik", "donchilik", "lalmikor dehqonchilik", "bog'dorchilik", "sabzavot ekinlari", kabilarga ixtisoslashgan bo'lib, eng ko'p "paxtachilik" tajriba uchastkalari yuritgan. 1907-yilda Toshkent tajriba stansiyasida 66 desyatina, Dasht cho'l tajriba maydonida 27 desyatina, Andijon tajriba maydoni hisobida 27 desyatina ekin maydoni bo'lgan.⁴

Tajriba stansiyasi va tajriba maydonlarining har birida texnika va qishloq xo'jaligi asbob-uskunalariga qishloq xo'jalik texnikalaridan plug, seyalka, kultivatsiya, lobogreyka, jenyeka, veyalka (omborxonasi) qishloq xo'jalik mashinalar-muallif) borona, grabli brichka, telejka kabi zamonaviy texnikalar to'plangan. Ushbu texnikalar dastlab tajriba stansiya yer maydonlarida sinovdan o'tkazilib, keyin atrofdagi maydonlarga sotilardi yoxud ijaraga berilardi. Toshkent tajriba stansiyasi boshlig'i R.R.Shreder 1902-1908 yillarda stansiya omboridan katta miqdorda yangi texnikalar tarqatilganligini qayd qiladi.⁵ Ayniqsa, Dasht cho'l tajriba stansiyasi 1907-1910 yillarda dehqonlarga 16.500 rubl mablag'ga yangi texnikalar berilganligi, atrofdagi qishloqlar aholisi ushbu tajriba maydonidan imtiyozli narxlarda 10 foiz chegirma olingan besh yil muddatgacha ijaraga texnikani xarid qilganligi manbalarda qayd etilgan.⁶

Andijon tajriba maydoni Farg'ona viloyati uyezdlarini yangi texnikalar bilan ta'minlashda muhim rol o'ynab, uning omborxonasida birgina pluglardan o'ndan ortiq turlari saqlangan. Omborxonadan texnikalar xarid qilish yilning barcha mavsumida davom etgan. Tajriba stansiyasi va maydonlari bo'ylab sayohat qilgan kishilar ularning omborxonalariga haqida qiziqarli ma'lumotlar yozib qoldirishgan. D.Timayev va L.Proshinlar o'z sayohat xotiralarida: Toshkent tajriba stansiyasining mehnat qurollari omborida yangi texnikalar, dehqonlar uchun kerakli asbob-uskunalarining ko'plab turlari bor"-deb yozib qoldirishgan.⁷ Xullas, Turkistonda XX asr boshlarida faoliyat yuritgan tajriba stansiyasi, tajriba maydonlari va tajriba uchastkalari mintaqada yangi qishloq xo'jalik texnikalarini tarqatishda muhim rol o'ynadilar. Biroq, ushbu muassasa xodimlari Yevropa millati vakillari bo'lib, yangi texnikalarni asosan olib kiritilgan dehqonlar o'rtasida tarqatish bilan shug'ullanganini tarixiy dalillar tasdiqlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hayitov J.Sh. Turkistonda yangi ekin navlarining tarqalishi va ulardagi o'zgarishlar.-Buxoro.-Dardona; 2018.-B.129.
2. Шахназаров А.И. Очерк сельского хозяйства в Туркестанского края. Санкт-Петербург.-1908.-С.139-140.
3. Постановление комиссия по вопросам сухого земледелия // ТС. -Том.545.-С.231;232;236.

Шахназаров А.И. Очерк сельского хозяйства в Туркестанского края. Санкт-Петербург.-1898. - С.139-140.

Постановление комиссия по вопросам сухого земледелия // ТС. -Том.545.-С.231;232;236.

Шахназаров А.И. Сельское хозяйство в Туркестанском крае. -Санкт-Петербург. 1908.-с.449-450.

Туркестанская Сельско хозяйственная опытная станция//ТС.-Том.495.-С.122.

Шредер Р.Р. Туркестанская сельско-хозяйственная станция//ТС.-Том 495.-С.125-126.

Шахназаров А.И. Сельское хозяйство в Туркестанском крае. -Санкт-Петербург. 1908.-с.449-450.

Постановление комиссия по вопросам сухого земледелия // ТС. Том 545.-С.231;232;236.

Шахназаров А.И. Сельское хозяйство в Туркестанском крае. -Санкт-Петербург. 1908.-с.449-450.

4. Шахназаров А.И. Сельское хозяйство в Туркестанском крае. – Санкт-Петербург, 1908, с.449-450.
5. Туркестанская Сельско хозяйственная опытная станция//ТС.-Том.495.-С.122.
6. Шредер Р.Р. Туркестанская сельско-хозяйственная станция//ТС.-Том 495.-С.125-126.
7. Голодностепской окветной станции//ТС. Том 494.-С.228; м:Туркестанское сельское хозяйство, 1914.-№4.-С.226-229.
8. Прошин Л, Тимаев К. Экскурсия на сельско хозяйственную опытную станцию // ТС. Том 551.- С.53.

БУДАЖАК МУТАХАССИСЛАРДА ВАТАНПАРВАРЛИК ТУЙГУСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ФУНКЦИЯЛАРИ

Х.К.Хомидов

Бухоро муҳандислик-технология институти
3-курс таянч докторанти

Аннотация: Ушбу мақолада будажак мутахассисларда ватанпарварлик туйғусини ривожлантиришнинг функциялари ва йўллари ёритилган. Шунингдек, содиқлик туйғусини шакллантириш муаммоларининг ечимини топиш масалалари республикамиз олимларининг ўрнатган жиҳатлари ёритилган. Бундан ташқари, будажак мутахассисларда ватанпарварлик туйғусини ривожлантиришнинг функциялари ва йўллари бўйича хулоса ва таклифлар берилган.

Калит сўзлар: мафкуравий манзара, мафкуравий манзара ватанпарварлик, ватанпарварлик феноменологияси, миллий анъана ва қадриятлар.

Дунёдаги ривожланган давлатлар халқаро рақобат шартларига кириб бораётган бир пайтда ижтимоий инфраструктураларда ёшларни юксак маънавий ахлоқли, ватанпарвар қилиб тарбиялаш муаммоларини илмий педагогик жиҳатдан тадқиқ қилиш масалалари етакчилик қилмоқда. Шунингдек, ёшларни мафкуравий таҳдидлардан асраш, уларда Ватанга муҳаббат ва унинг тақдирига дахлдорлик, фидойилик ҳиссини қарор топтириш каби ижтимоий-педагогик масалалар муҳим аҳамият касб этмоқда. Ушбу ижтимоий зарурат ватанпарварликка янгича қараш, муносабат, атрибутни тақозо этиши, илмий тадқиқотлар кўламида ёшларда ватанпарварлик феноменологиясини ривожлантириш муаммосининг ёритилиши, шахснинг ватанпарварлик даражаси сифатини квалитетик таҳлил қилиш ва баҳолашга эҳтиёж пайдо бўлганлигини кўрсатади. Мамлакатимизда ёшларни ватанпарварлик, миллий анъана ва қадриятларимизга ҳурмат руҳида тарбиялаш, маънавий етук ва жисмонан соғлом баркамол авлодни вояга етказиш, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишга қаратилган ислоҳотлар мамлакатимиз истиқболи учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир, ташаббускор, халқ манфаати йўлида бор салоҳиятини сафарбар қиладиган, шижоатли мутахассис кадрларни етиштириш учун замин яратмоқда.

Шу билан бирга, талабаларнинг ватанпарварлик даражасини ўрганиш, ўлчаш, квалитетик таҳлил қилишни тизимлаштириш ва доимий коррекциялаш зарурати юзага келмоқда. Ёшларни маънавий-ахлоқий ва жисмоний баркамол этиб тарбиялаш чора-тадбирларида “юксак маънавиятли, қатъий ҳаётий позиция, кенг дунёқарашга эга бўлган фидойи ва ватанпарвар ёшларни тарбиялаш” каби вазифалар белгиланган. Бу борада талабаларда ватанпарварлик даражасини педагогик таҳлил қилишнинг шарт-шароитлари ва амалиётини ривожлантириш, баҳолаш мезонларини ишлаб чиқиш, олинган натижалар асосида ватанпарварликка оид ўқув курслари мазмунини такомиллаштириш муҳим аҳамият касб этади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар Стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон, 2017 йил 5 июлдаги “Ёшларга оид давлат сиёсати самарадорлигини ошириш тўғрисида”ги ПФ- 5106-сон, 2019 йил 8 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5847-сон Фармонлари, 2018 йил 14 августдаги “Ёшларни маънавий-ахлоқий ва жисмоний баркамол этиб тарбиялаш, уларга таълим-тарбия бериш тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПК3907-сон Қарори, Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 23 февралдаги “Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш тўғрисида”ги 140-сон қарори ҳамда мазкур фаолиятга тегишли бошқа меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишга ушбу тадқиқот иши муайян даражада хизмат қилади.

Жамиятимизда миллий истиқлол маънавиятини тиклаш ва ривожлантириш, миллий тил ва маданиятни тараққий эттириш, миллий ўзликни англаш, Ватанга содиқлик туйғуларини

Шарипова Ш. Бошлангич синфда мавҳум маъноли тушунчаларни ўқитишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	63
L.S.Elibayeva, I.B.Farmonova. Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni shakllantirishning innovatsion yo'llari	64

3-ШЎЪБА. КРЕДИТ-МОДУЛ ТИЗИМИ АСОСИДА ПЕДАГОГИК КАДРЛАРНИ

ТАЙЁРЛАШ ШАРТ-ШАРОИТЛАРИ	66
M.Sh.Xojiyeva, TEXNOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA MODULLI-KREDIT TIZIMINING MONIYATI VA ANAMIYATI MAVZUSINI YORITISHNING NAZARIY MASALALARI	66
Н.Н.Мусаева, Н.А.Мусаева. ОСНОВЫ КРЕДИТНОЙ ТЕХНОЛОГИИ.....	69
Ф.Х.Рамазонова. ТЕХНОЛОГИК ЁНДАШУВ АСОСИДА МОДУЛЛИ-КРЕДИТ ТИЗИМИНИНГ МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТИ	70
O'.U.Qurbonova. PEDAGOGIK VANOLASH, UNING TA'LIM-TARBIYA SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.....	72
Н.Н.Мусаева, С.А.Икромова. НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ МОДУЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ	75

4-ШЎЪБА. МИЛЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ПЕДАГОГИК ФАОЛИЯТ МАЗМУНИ ВА ТАРАКҚИЁТ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ .....

ТАРАКҚИЁТ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ	78
А.Н.Нусратов. XVI АСР БУХОРО ХОНЛИГИДАГИ ПЕДАГОГИК ФИКРЛАР МАЗМУНИНИ ЁРИТИШДА “ПОШШОХОЖА” ПЕДАГОГИК ҚАРАШЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ.	78
Н.Ж.Бобомуродова. СОБЛЮДЕНИЕ ОПТИМАЛЬНОГО РЕЖИМА ПИТАНИЯ ВАЖНЫЙ ФАКТОР ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ.....	80
Г.Ш.Рахмонова. ТАЛАБА ЁШЛАРНИ АХЛОҚИЙ ТАРБИЯЛАШ - ДАВР ТАЛАБИ.....	83
G.V.Izbulayeva. DIDAKTIK ASARLARDA NO'SHIRAVON ODILLIK TIMSOLI SIFATIDA.....	85
J.T.Karimov, B.J.Umarov. “ABDURAUFI FITRATNING MA'RIFIY - PEDAGOGIK QARASHLARI” MAVZUSINI O'QITISHDA INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI	88
У.И.Махкамов, М.Маликова. ТАРБИЯ ИШЛАРИ ЖАРАЁНИДА СИНФ РАҲБАРНИНГ ФУНКЦИЯЛАРИ	89
Д.М. Исмоилова, Д.Олимжорова. ЖАМОАНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕТОДИКАСИ ВА ЖАМОАДА ШАХСНИ ШАКЛЛАНТИРИШ	92
D.I.Tosheva, A. U.Salimova. TA'LIM SOHASIDA MA'LAKALI KADRLARNI TAYYORLASHDA MA'NAVIY YETUKLIK VA AXLOQIY MEZONLARNING ANAMIYATI.....	95
S. Z.Jabborova. OILADA BOLALARNI MILLIY QADRIYATLAR VOSITASIDA AXLOQIY TARBIYALASH.....	97
Н.А.Рахимова. МИЛЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ПЕДАГОГИК ФАОЛИЯТ	99
О.Ш.Ахмадов, П.Пиримова, М.Абдурасулова. БУХОРО МУТАФФАККИРИ АҲМАД ДОНИШНИНГ ТАЪЛИМ – ТАРБИЯНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ САЪЙИ ҲАРАКАТЛАРИ	100
Д.Ш.Баратова. РОЛЬ СЕМЬИ В ОБЩЕСТВЕННОМ ВОСПИТАНИИ	105
А.М.Назаров, М.Б.Нусратова. СПОРТЧИЛАРДАГИ ЎЗИГА ХОС ПСИХОЛОГИК МЕХАНИЗМЛАР	106
Go'zal Qurbonova, МАКТАВГАЧА YOSHDAGI BOLALARDA BAG'RIKENGLIKNI SHAKLLANTIRISH.....	108
Н.З.Жумаев. АГРЕССИЯ ПЕДАГОГА, ФОРМА ПРОЯВЛЕНИЙ И ОСНОВНЫЕ ТИПЫ.....	110
Н.Б.Исматова. ОИЛАДА СОҒЛОМ МУҲИТ ВА СОҒЛОМ БОЛА ТАРБИЯСИНING ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ.....	111
G.G'.Habibova. DUNYOQARASH SHAKLLARI VA ULAR ORASIDAGI ALOQADORLIKNING INSON AXLOQIY KAMOLOTIDAGI O'RNI.	114
Д.Б.Рахмонова. ЖИЗНЕННЫЕ СТРАТЕГИИ И ХАРАКТЕРНЫЕ ПРИЗНАКИ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ	116
Г.Р.Шаропова. БЎЛАЖАК БОШЛАНГИЧ СИНФ ЎҚИТУВЧИЛАРИ КАСБИЙ МАҲОРАТИНИ ОШИРИШ МУАММОЛАРИ	118
У.М.Рўзиев. ЭР -ХОТИН МУНОСАБАТЛАРИДА МУАММОЛИ ВАЗИЯТЛАР ВА УЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ	120
D.D.Elova. TAJRIBA STANSIYASI, TAJRIBA MAYDONLARI VA TAJRIBA UCHASTKALARINING TURKISTONDA YANGI TEXNIKANI TARQATISHDAGI O'RNI.	122